

Kungligt kvacksalveri

*I ljuset av att brittena numera behöver sjunga "God Save the King" i stället för Sex Pistols klassiska imperativ, samt att professor Edzard Ernst släppt en ny bok – Charles the Alternative Prince. An Unauthorized Biography – tar **Sven Ove Hansson** en närmare titt på det brittiska vurmandet för kvacksalveri.*

EDZARD ERNST ÄR en av världens främsta vetenskapliga granskare av kvacksalveri och obevisade behandlingsmetoder. Hur kan det komma sig att han har skrivit en bok om den brittiske tronföljare som nu blivit kung Charles III?

Förklaringen är mycket enkel. Under sina många år som tronföljare har Charles profilerat sig som en tongivande förespråkare för en lång rad terapier som inte har

några påvisade positiva effekter. I boken dokumenterar och granskar Ernst hans uttalanden om dessa terapier. Detta har resulterat i en intressant och mycket läsvärd bok om tronföljarens förehavanden, och samtidigt en nyttig genomgång av de vanligaste missförstånden om så kallad alternativmedicin.

Ovälkomet högtidstal

Charles engagemang på detta område blev allmänt bekant år 1982 då han (på sina kungliga meriter) höll ett högtidstal hos det brittiska läkaresällskapet (British Medical Association). Talet var ytterst okonventionellt och allt annat än välkommet hos de församlade läkarna. Han gick till angrepp mot den vetenskapligt grundade medicinen och hävdade, med syftning på så kallad alternativmedicin, att "det som är oortodoxt idag kommer förmodligen att vara vedertaget i morgon". Det har gått 40 år sedan dess, och hans "morgondag" verkar inte ha kommit närmare.

År 1993 bildade Charles en organisation benämnd "The Foundation of Integrated Health", finansierad bland annat av företag som tillverkar alternativmedicinska produkter. Detta var en ren lobbyorganisation. Dess främsta mål var att förmå den brittiska offentliga sjukvården att erbjuda diverse så kallade alternativmedicinska behandlingar. Prinsen hade stora planer för sin stiftelse. År 2000 publicerade han ett öppet brev i *The Times*, där han föreslog att statliga pengar skulle dirigeras till "the Foundation For Integrated Medicine, som har mig som ordförande och grundare", för vidare befordran till alternativmedicinska projekt. Men tio år senare lades stiftelsen brådstörtat ned efter att den fått polisiär uppmärksamhet på grund av

Charles III

misstankar om bokföringsbrott, penningtvätt och andra ekonomiska brott.

Juice och kaffe-lavemang

Charles har länge propagerat för den så kallade Gerson-behandlingen mot cancer. Den innefattar intag av

stora mängder fruktjuicer samt kaffelavemang. Sådana lavemang saknar kända positiva effekter men är förknippade med avsevärda risker. Det finns inga belägg för att Gerson-behandlingen skulle ha någon positiv verkan mot någon sjukdom. I ett högtidstal inför det brittiska gynecologsällskapet (Royal College of Gynaecology) år 2004 rekommenderade Charles de församlade läkarna att använda Gerson-behandlingen på sina cancerpatienter. För detta blev han starkt kritiserad. Den framstående cancerläkaren Michael Baum skrev ett öppet brev till honom i *British Medical Journal*, där han bland annat sa:

”Min auktoritet härrör från kunskap som bygger på 40 års studier och 25 års aktiv medverkan i cancerforskning. Er makt och auktoritet är en följd av livets lotteri. Jag missunnar Er inte denna auktoritet, men jag bönfäller Er att utöva denna makt och auktoritet med yttersta försiktighet när det handlar om att rekommendera patienter med livshotande sjukdomar att använda obevisade behandlingar.”

Falsa läkare och korrumperade politiker

Strax efter millennieskiftet sökte Charles finansiering till ett sjukhus med 100 sängplatser, där så kallade alternativmedicinska metoder skulle användas. Den tilltänkte chefen, Mosaraf Ali, var en person som behandlade patienter med obestyrkta metoder och kallade sig ”doktor” utan att ha den brittiska motsvarigheten till läkarlegitimation. Av sjukhusplanerna blev dock inget. Det kan möjligen ha att göra med att Mosaraf Ali år 2005 blev uppmärksam i pressen för en felbehandling som uppgavs ha förorsakat att en patient behövde få båda benen amputerade.

År 2005 gav Charles i uppdrag åt ekonomen Christopher Smallwood att skriva en rapport om alternativmedicin. Betalningen för detta arbete kom (i tysthet) från en förmögen konservativ politiker (Shirley Porter), som strax dessförinnan varit centralfigur i en uppmärksammad korrupsionsskandal. I rapporten hävdas att den offentliga sjukvården kunde göra stora besparingar genom att införa alternativmedicin. Slutsatsen byggde emellertid på grundlösa antaganden om alternativmedicinska behandlingseffekter. Bland annat påstod Smallwood att stora summor kunde sparas in genom att använda homeopatiska preparat. Chefredaktören för den medicinska tidskriften *Lancet* beskrev innehållet som "farligt nonsens".¹ Trots den förödande kritiken använde Charles denna rapport som bevis för nyttan med så kallad alternativmedicin i ett tal inför WHO:s generalförsamling år 2006.

År 2008 tog Charles sitt engagemang inom detta område ett steg längre. Genom ett av sina företag började han

tillverka och marknadsföra preparatet ”Duchy Herbals Detox Tincture”, som bestod av extrakt av kronärtskocka och maskros. Preparatet sades kunna befria kroppen från gifter, men några belägg för sådana effekter fanns inte. Lanseringen blev ett fiasko eftersom en statlig myndighet påtalade att marknadsföringen innehöll påståenden som stred mot lagstiftningen. Produkten drogs snabbt tillbaka från marknaden.

Hemlig lobbyverksamhet

Som om inte allt detta offentliga engagemang för så kallad alternativmedicin vore nog, har Charles också bedrivit en omfattande lobbyverksamhet i det fördolda. I skrivelser till premiärministrar, hälsoministrar och andra ministrar har han framfört sina krav om förändrad lagstiftning till förmån för behandlingar som inte rekommenderas av den vetenskapligt grundade medicinen. Till allra största delen är denna korrespondens hemligstämplad, men efter tio års juridiska processer lyckades en journalist på *The Guardian* år 2015 få ut kronprinsens brev till ministrar under perioden september 2004 till mars 2005. Den utdragna juridiska striden berodde bland annat på att David Camerons regering hävdade att breven inte fick publiceras eftersom de kunde ”allvarligt skada hans roll som framtida monark, ty om han förlorar sin politiska neutralitet som tronarvinge kan han inte lätt återvinna den när han är kung”.²

De frisläppta dokumenten visar att den dåvarande tronarvingen helt ogenerat begärde lagstiftning som skulle gynna den så kallade alternativmedicinen. Men dessa dokument härrör från endast sju månader av de dryga fyra decennier som Charles varit aktiv som lobbyist för obe-

styrkta behandlingsmetoder. Det skulle till exempel vara intressant att veta vilka budskap Charles framförde till regeringen inför de beslut åren 1993 och 1994 som ledde till att yrkena osteopat och kiropraktor blev skyddade på samma sätt som läkaryrket. Minst lika intressant vore att se hur han har argumenterat under sin långa (men hittills fruktlösa) kampanj för att ge homeopater samma ställning. Men chanserna att dessa brev skulle offentliggöras torde ytterligare ha minskat efter att han blivit kung.

En homeopatisk kungafamilj

Ernsts bok ger en samlad bild av Charles mångåriga verksamhet som företrädare för överksamma och skadliga behandlingsmetoder. Endast i förbifarten nämner han den övriga kungafamiljens insatser inom området, men även detta är en högst intressant historia.

Charles engagemang för homeopati är inte bara ett personligt påfund, utan fullföljer också en släktradition. Den brittiska kungafamiljen har en lång historia av förbindelser med homeopatin. Detta grundlades redan under 1800-talets första hälft, och verkar ytterligare ha förstärkts under 1900-talet. Homeopaten John Weir (1879–1971) hade en hel hop med brittiska kungliga patienter, däribland prinsessan Maud som sedermera blev

Charles engagemang för homeopati är inte bara ett personligt påfund, utan fullföljer också en släktradition.

norsk drottning, drottningmodern Elizabeth, samt de tre regenterna George V, George VI och Elizabeth II.³ Som barn lär Charles ha fått homeopatisk medicin av en äldre släkting.

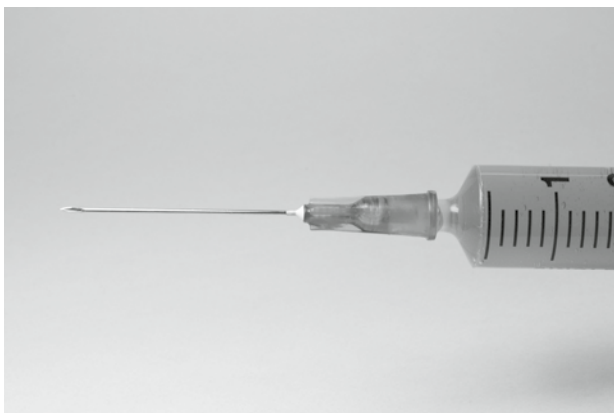
Officiell kunglig homeopat

Kungahuset har också en lång tradition av att offentligt stödja homeopatin. År 1920 fick ett homeopatiskt sjukhus hertigen av York, sedermera George VI, som kunglig beskyddare. Det är mycket troligt att kungahuset spelade en avgörande roll för att homeopatiska behandlingar inkluderades när Storbritannien år 1948 införde offentligt finansierad sjukvård för hela befolkningen. (Homeopatin har sedermera rensats ut, men Charles har agerat för dess återinförande.) Drottning Elizabeth II hade en officiell kunglig homeopat och var beskyddare för samma homeopatiska sjukhus som sin far George VI.

Även andra problematiska behandlingsmetoder har fått kungligt beskydd. Det brittiska sällskapet för osteopati har haft kungligt beskydd sedan det bildades år 1915. Sedan 1984 är Charles syster prinsessan Anne dess kungliga beskyddare. År 1990 blev prinsessan Diana beskyddare av ett sällskap för kiropraktik och år 2013 gav Elizabeth II ett nybildat sällskap för kiropraktik tillstånd att kalla sig "the Royal College of Chiropractors".

Kungligt beskyddad antivaccin-propaganda

Ett av de mest flagranta exemplen på kungligt stöd för hälsofarlig verksamhet gäller det homeopatiska apoteket Ainsworths. Företaget statar med två kungliga heraldiska vapen på sina publikationer och webbplatser, nämlig-

gen den avlidna Elizabeth II:s vapensköld och Charles III:s gamla vapensköld som prins av Wales. Ainsworths utmärker sig genom en osedvanligt aggressiv propaganda mot vaccination.⁴ År 2019 berättade brittisk press att företaget publicerade och sålde en bok för nyblivna mödrar där det bland annat hävdas att deras homeopatiska preparat erbjuder ”ett fullständigt alternativ till vaccination” mot mässling och andra barnsjukdomar. Vidare påstås att företagets homeopatiska preparat ”stärker barnets immunförsvar bättre än något vaccin”. De båda vapensköldarna återfinns också på boken.

Journalister som kontaktade drottningens och den dåvarande kronprinsens kanslier fick beskedet att man inte hade några kommentarer. Trots att företaget försöker tjäna pengar på att beröva barn deras skydd mot en dödlig sjukdom verkar det ha behållit kungahusets beskydd. I mars 2023 hade Ainsworth fortfarande kvar de kungliga vapensköldarna på sin hemsida.

Alls ingen privatsak

Det är naturligtvis en privatsak om kungligheterna inmundigar homeopatiska preparat eller nyttjar annat kvacksalveri. Men det är alls ingen privatsak om de legitimerar kvacksalveriet med olika typer av kungligt beskydd. Framför allt är det ingen privatsak om de, som Charles, tar stödet till en högre nivå och verkar som propagandister, lobbyister och försäljare av overksammas preparat.

Edzard Ernst framhåller att Charles avsikter är goda. Boken kan därför läsas som en nyttig påminnelse om att kombinationen av välvilja och villfarelser kan ha katastrofala konsekvenser. Det ligger också nära till hands att låta sig påminnas om vådan av att ge makt och inflytande åt oavsättliga personer som inte kan ställas till svars ens när deras handlande kan få dödlig utgång för andra människor. 🐉

Sven Ove Hansson

Nota bene

Jag använder den något otympliga termen ”så kallad alternativmedicin” eftersom ”alternativmedicin” är en missvisande benämning. Ett alternativ är något som kan ersätta något annat. Alvedon är ett alternativ till Ipren. Ett homeopatiskt preparat är inte ett alternativ till någon som helst verksam behandling. Att kalla en behandling utan påvisad effekt för ”alternativ medicin” är ungefär lika rimligt som att kalla en soffa fastskruvad i marken för ett ”alternativt transportmedel”. På engelska används allt oftare termen SCAM (so-called alternative medicine). Den kan på svenska översättas till SKAM (så kallad alternativ medicin).

Referens

Edzard Ernst, *Charles the Alternative Prince. An Unauthorized Biography* (Imprint Academic: 2022).

Noter

1. Richard Horton, "Rational medicine is being undermined". *The Guardian*, 9 oktober 2005.
2. Robert Booth och Matthew Taylor, "Prince Charles's 'black spider memos' show lobbying at highest political level", *The Guardian*, 13 maj 2015.
3. *Oxford Dictionary of National Biography*.
4. Eleanor Hayward och Guy Adams, "Fury as royal chemist Ainsworths backs anti-vaxxers by selling book with 'dangerous' alternative remedy for measles", *Daily Mail* 28 oktober 2019.